

3.5.2011 Näyttelyn Naisten kaupunki -näyttelysarjan 2011 avajaispuhe Tauno Nurmela Salissa

Hyvät näyttelyvieraat

Olemme tulleet juhlimaan sen valtavan prosessin viimeisiä vaiheita, johon turkulaiset naiset ovat innolla osallistuneet, mikäli ovat ajoissa saaneet projektista tietoa ja ehtineet siihen kiireiltään osallistua. Osana Turun Kulttuurikaupunki 2011 tapahtumaa Turun yliopiston historia-tieteen ja kansatieteen laitoksella oli ilmeisesti jo pari vuotta sitten syntynyt ajatus kartoittaa niiden naisten elämänkaarta, jotka ovat opiskelleet viime vuonna 90-vuotistaivalta juhlina Turun Yliopistossa. Välillä tuntuu siltä, että juhlinta on Turussa jäänyt päälle. Mikäpä sen mukavampaa, koska juhliessa mielialat ovat yleensä korkealla, ja tarvetta mielialan kohentamiseen ja jopa masennuksen estoon toki on erityisesti nuorison keskuudessa. Kiirettä on varmaan Naisten Turku projektin suunnittelijoilla ja suorittajilla ollut. Tämän kiireen koen henkilökohtaisestikin, koska vasta lokakuun 1. tiistaina 2010 sain tietää projektista Turun Akateemisten Naisten kuukausikokouksessa Kaskenahteen Kalaravintolassa kun opiskelija Eeva-Liisa Raekallio tuli yllätyksellisesti kokoukseen kutsumaan akateemisia naisia kertomaan elämästään Turun pääkirjastoon. Kokouksessamme oli toimittaja Tuula Vainikainen kertomassa kirjastaan Äidit ja tyttäret, joten tilaisuus oli sisällöltäänkin naispainoitteinen. Suomen akateemisten naisten liiton puheenjohtajana ja Turun Yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan kasvattina ja lääketieteen lisensiaatti tutkintoon valmistuneena kesällä 1963 ja myöhemmin Turun Yliopiston keuhkosairauksien dosenttina, pidin ilman muuta selvänä, että menen haastateltavaksi kehottaen muitakin akateemisia kanssasisaria tulemaan sovittuun tilaisuuteen. Yllätykseni oli suuri kun kukaan muu Turun akateemisten naisten yhdistyksestä ei saapunut paikalle, vaan olin yksin haastateltavana. Täytyy myöntää, että olin pettynyt, koska mielestäni lääkäri ei välttämättä pysty antamaan kokonais- tai keskivertokuvaa akateemisista naisista. Mm. koulutuksemme on hyvinkin ennakoitua ja kurssimaista, joten ahkeruudella ja tunnollisuudella, valmistuu melko varmasti ennemmin tai myöhemmin. Minä seurasin isäni elämänuraa ja valmistuin juuri 23-vuotis syntymäpäiväni kynnyksellä, koska olin aloittanut koulun 6-vuotiaana ja kypsäksi havaittuna minut siirrettiin seuraavalle luokalle Martinkouluun. Opiskeluaikana ei mielestäni juurikaan esiintynyt sukupuolista syrjintää eikä ainakaan häirintää, vaan

ylioppilaskunnan tansseissakin piti mieluummin kertoa olevansa sairaanhoitaja tai humanistisia aineita opiskeleva kuin lääketieteen opiskelija jos halusi uudelleen päästä tanssilattialle. Kuuluin Varsinais-Suomen osakuntaan, mutta en varsinaisesti ollut järjestöaktiivi ilmeisesti kiivaan opiskelutahdin vuoksi. Olin ennen kandidaattivaihetta kesällä professori Kaarlo Hartialan johtamassa tutkimuksessa, jossa kerättiin koirien ohutsuolen eritteitä ruumiin vatsanahan ulkopuolelle ommellusta suolenpätkästä. Suoritin joitakin vapaaehtoisia amanuenssuureja eri klinikoissa samanaikaisesti kurssien kanssa saadakseni käytännön tuntuman eri erikoisaloihin, jotka tulivatkin muita tutummiksi. Lääketieteen kandidaatiksi valmistuin 3 muun tytön ja 28 pojan kanssa joulukuksi 1959 kahden ja puolen vuoden opiskelun jälkeen.

Myöhemmin palattuani Turkuun etenemisvaikeudet TYKS:n virkahierarkiassa kyllä kävivät selviksi, vaikka olinkin käynyt Uppsalassa suorittamassa niin nahkaisen kuin paperisen väitöskirjan ja dosenturiin johtaneita tutkimuksia klinisen fysiologian ja keuhkosairauksien alalta. Tällöin lähdin muualle korkeampaan virkaan ja ruotsinkielen hallitsevana 56- vuotiaana Ahvenanmaan keskussairaalan keuhkosairauksien ylilääkäriksi eläköitymiseen asti. Vuodesta 1974 lähtien olen pitänyt ja pidän edelleen erikoislääkäri-vastaanottoa Turussa. Ilman äitini, FM , kieltenopettaja Lempi Tammivaaran uhrauksia en olisi selviytynyt yksinhuoltajaksi jouduttuani tieteellisen työn ja työelämän vaatimuksista, jotka sisälsivät myös pitkiä koko viikonlopun kestäviä päivystyksiä ilman että päivystystyötä olisi korvattu vapaa-aikana.

Koska oma elämänurani ei mielestäni ole tavanomainen, olin onnellinen siitä, että haastateltavana akateemiset naiset työpajassa oli myös akateeminen opettajan uraa edelleenkin suorittava, perheellinen useamman lapsen äiti.

Minua pyydettiin määrittelemään mitä on akateemisuus. Koin kysymyksen vaikeaksi, mutta tällä hetkellä määrittelin sen pyrkimykseksi oikean tiedon selvittämiseen ja syventämiseen moraalisesti hyväksyttävillä keinoin. Yhä harvemmin akateemisuuden toteuttaminen on enää mahdollista yksin omassa kammiossa ilman välineitä. Tieteellinen työ vaatii myös yhteisöllisyyttä ja verkostumista niin henkilökohtaisella tasolla tiedeyhteisöissä kuin tiedon hankkimista netin välityksellä. Omasta mielestäni akateemisuuteen kuuluu myös yhteydenpito ympärillä olevaan yhteiskuntaan, asiallinen tiedon välitys ja onnen saavuttamiseksi eristäytymisen

välttämisen solmimalla myös hyviä ystävyys - ja perhesuhteita. Akateemisuuteen kuuluu mielestäni myös menneiden olosuhteiden asiallinen arviointi, saavutusten arvostus ja kulttuurihistorian tuntemus.

Vuosiksi 2011–12 maahanmuuttajanaisten kielen opetus ja kotouttaminen on siirtynyt Zonta ja Unifem yhdistyksiltä Suomen akateemisten naisten ry:n vastuulle, joten akateemisuuteen kuuluu myös yhteiskunnallinen vastuu kanssaihmisistä. Äänitorvenamme on Minerva lehti, jossa liiton puheenjohtajan palstalla pyrin tuomaan esiin ajankohtaisia ongelmia ja yhdessä muiden naisjärjestöjen kanssa tehtäviä aloitteita kuten 6+6+6 mallia vanheimpain vapaaseen sukupuolisesti tasa-arvoisemman yhteiskunnan kehittämiseksi.

Naisten Turku selkeytyi minulle paremmin, kun joulukuun alussa Kristiinan kadun Kulmassa järjestetyssä tilaisuudessa sain kuulla kokemuksia seitsemän muun Työpajan toiminnasta, joihin oli osallistunut huomattavasti runsaslukuisempi joukko naisia. Heillä tuntui olleen todella hauskaa yhdessä muistelllessaan menneitä joko keskustelemalla tai kirjoittamalla elämäkertansa täysin todenmukaisesti tai jopa fiktiivisiä elementtejä sisällyttämällä. Työpajat olivat Historiatyöpaja, Luovan kirjoittamisen työpaja, Tyttöjen työpaja, Päivänvalo Heidekenillä ja Kädentaitajia Turussa, Kaupungin ääni ja Liikkuva Turku.

Niin mielenkiintoisia kokemuksia kuin työpajojen ajatusten vaihdosta ja muisteloista onkin, jää minua kuitenkin mietityttämään miten kattavia kyseiset muistelot ovat. Siihen mietiskelyyn päädyn omien muisteluiden pohjalta, koska kuusivuotiaana Turkuun muuttaneena ja monessa mukana olleena olisin Historiatyöpajassa voinut muistella useitakin merkittäviä turkulaisia vaikuttajia kuten pianonsoiton opettaja Astrid Joutsenoa, voimistelu- ja baletti mestari Thelma Tuulosta, kaunoluisteluopettajaani Orvokki Salmikiveä ja lausuntaa opettanutta Kalevalarunoja lausunutta Kaste-Helmi Karjalaista. Päivänvalo Heidekenillä muistelu olisin voinut, jos aika olisi sallinut, täydentää viikon kokemuksilla Heidekenillä, kun päivystävänä lääketieteen kandidaattina yhdessä yhden tyttöopiskelukaverin ja kolmenpojan kanssa olimme yötä päivää sijoitettuna synnytyksiä valvomaan, kättilöiden opastuksella. Tyttöjen Turku tai Liikkuva Turku työpajaa olisin voinut täydentää runsaiden harrastusten suhteen eli koulun ohella voimistelua kerran pari viikossa, balettitunnit kerran viikossa, pianonsoittoa kerran pari viikossa, ajoittain lausunta tunnit ja talvisin kaunoluistelua urheilupuistossa

kuvioita ja vapaaluistelua harjoitellen. Suuri oli niiden nuorten määrä, jotka talvisin rulla- ja kaunoluistimilla tai hokkareilla levy-valssimusiikin tahdissa kiersivät kehää tyttö- tai poikaparissa ja palelun yllättäessä menivät mehulle ja munkille urheilustadionin sisätiloihin. Voi kysyä milloin ne läksyt luettiin. Pari kertaa liukastuin Martinmäen paljailla kallioilla iltamyöhällä pimeässä lyöden pääni kotimatalla niin, että luulin pääni halkeavan. Kaupungin ääni muisteloihini olisi sisältynyt säännölliset Turun kaupungin orkesterin sinfoniakonsertit torstai-iltaisin, pianonsoittotunnit ensin Astrid Joutsenon ja myöhemmin Sigurd Hedlöf in oppilaana, jolloin useana vuonna sain esiintyä keväällä toukokuun lopulla oppilasnäytteissä Turun Akatemian talolla. Silloin pukeuduttiin parhaimpiin. Oppilaskonsertti oli todella sekä jännittävä että juhlallinen. Seuraavana aamuna sai lukea Turun Sanomista arvostelut, joissa onneksi en koskaan tullut teilatuksi. Sigurd Hedlöf oli todella kannustava opettaja.

Liikunnasta muistan myös kesältä 1963–64 Tampereen ja Turun välisen kävelykilpailun, jolloin päivittäin kävelimme noin 2x 8 km keskikaupungilta Ruissalon Honkapirtille kerätäksemme Turulle pisteitä.

Käden taidoista muistan miten virkkasin pitsiä, kudoin ja kävin joululomalla jopa Singerin ompelukurssin ommellen paksukankaisen puolitakin. Joululomalla tuli käytyä myös konekirjoituskurssi ja lajiteltua joulukortteja postissa lukioaikana.

Keskikoulun kävin ent. Käkisalmen yhteislyseossa ent. Postitalossa Kauppatorin kulmassa eli samassa koulussa, jossa äitini oli opettajana. Muutin Turun Suomalaiseen yhteiskouluun käymään lukion, koska en tiennyt miten arvostelu numeroihin vaikutti se, että olin opettajatoverin lapsi. Jonkin verran sain myös joidenkin koulutovereiden ja opettajienkin taholta kärsiä tästä sukulaisuudesta.

Kävin myös äitini sijaisena Turun työväenopistolla opettamassa tilapäisesti iltakursseilla ruotsia ja englantia, jos hän oli flunssan vuoksi menettänyt äänensä.

Tulipahan lukioaikana käytyä äitini mukana iltaisin myös professori Tauno Nurmelan ranskan ja italian kielen luennoilla Turun Yliopiston päärakennuksessa, joka sijaitsi Kauppatorin kulmassa entisessä Phoenix hotellissa.

Ympyrä on nyt sulkeutunut ja olen nyt jo toista kertaa avaamassa tilaisuuden Tauno Nurmela salin vieressä TY:n hallintorakennuksen aulassa. Edellinen oli itse asiassa

Turun Yliopiston hyväksi Alma mater varainhankintatilaisuus 23. marraskuuta 2010 Lempin päivän aattona, jonka SANL ja TAN järjestivät Prof Kristina Salmivallin esittelemän KiVA kouluprojekti teeman ympärille. Lääketieteen opiskelijana ja kandidaattina 1957–1963 kuuntelimme tässä salissa joitakin luentoja tai kirjallisia tenttejä ja yliopiston kauden avajaisiin ja väitöstilaisuuksiin on toki tullut useamminkin osallistuttua.

Elämä on nykyisin toistuvasti samanaikaisia tapahtumia täynnä ja kiireisen hajoittava. Ongelmaksi on tullut monien velvoitteiden yhteensovittaminen. Alun perin minut oli klo 13 kutsuttu Sauvoon pitämään luento uniapneasta ja sen hoidosta, joista tiedon levittäminen on yksi elämäntehtävistäni, mutta sain siirrettyä kyseisen tilaisuuden alkamaan klo 14, joten joudun pian lähtemään.

Onnea hienolle näyttelylle kiitoksin siitä suuresta työpanoksesta, jonka Kulttuurihistorian opettajat ja opiskelijat ovat näyttelyn hyväksi tehneet. Kiitokset myös niille, jotka ovat nähneet vaivaa luovuttaessaan näyttelymateriaalia. Olkaamme kiitollisia siitä, että Naisten Turku näin mittavalla tavalla on saanut jalansijaa Turun yliopistossa, jossa opiskelijat jo vuosia ovat olleet naisvoittoisesti edustettuina. Koska en osallistunut muihin Pajoihin, ainoa mahdollisuus oli omista kokemuksista kertomine, joilla toivon teidän saaneen melko monipuolisen kuvan yhden orpotytön elämästä Turussa vuodesta 1946 lähtien. Elinympäristö oli turvattu akateemisesti koulutetun äidin huomassa ja kannustamana monipuolisiin harrastuksiin ja hyvään ammattiin. Sain ja halusin asua kotona koko opiskelu aikani ja vielä sen jälkeenkin kunnes avioiduin vuonna 1965 Sveitsiin oltuani kesäisin vaihto-oppilaana lääketieteen kandidaattivaiheessa niin Sveitsissä kuin Italiassa. Opiskeluaikana 9 kk vuodessa Turussa riitti. Halu kansainvälistymiseen oli kova.

Näyttely antaa mahdollisuuden kahdeksan eri työpajan monipuolisten muistojen tarkasteluun. Esittäisin toivomuksen kyseisten muisteloiden jatkamisesta ja kirjaamista, koska tähänastiset muistelot voivat olla vasta siemen, joka alkaa vähitellen tuottaa hedelmää erityisesti niiden sukupolvien keskuudessa, joilta parin kolmen sodanjälkeisen vuosikymmenen aikana kiellettiin muisteleminen. Oma toivomukseni on, että hyvin koulutetut akateemiset naiset ja naiset yleensäkin eivät aliarvioisi omia kokemuksiaan ja itseään, vaan omaisivat hyvän ja terveen itsetunnon sekä katsoisivat oman elämänkaarensa kertomisen arvoiseksi hyvine ja huonoine kokemuksineen – muille opiksi ellei muuten.

Motto: Eläkää, vaikka suorittaisittekin tieteellistä tutkimusta!

Turussa 3.5.2011

Ritva Tammivaara, SANL puheenjohtaja, LKT, TY :n keuhkosairauksien dosentti

Ps. mukanani on Ylioppilaslakki vuodelta 1957, tohtorin hattu, sormus ja rannekoru vuodelta 1973 ja äitini FM sormus vuodelta 1928. viimeksi mainittua hän ei luovuttanut sotavuosina kun kultaiset kihla- ja aviosormukset pyydettiin luovuttamaan valtiolle varojen keräämiseksi. Tilalle sai harmaat kevytmetallisormukset, joita kannettiin ylpeydellä.

Akateemisuuden symbolina tohtorin hatun käyttö on hyvin vähäistä. Väitöstilaisuuksissa se on mukana kustoksella ja vastaväittelijällä samoin kuin akateemisissa juhlatilaisuuksissa kaikilla väittelijöillä, mutta yleensä se löytää paikkansa naulakosta, joten monet käytännöllisyyteen pyrkivät jättävätkin nykyään tohtorin hatun hankkimatta.